

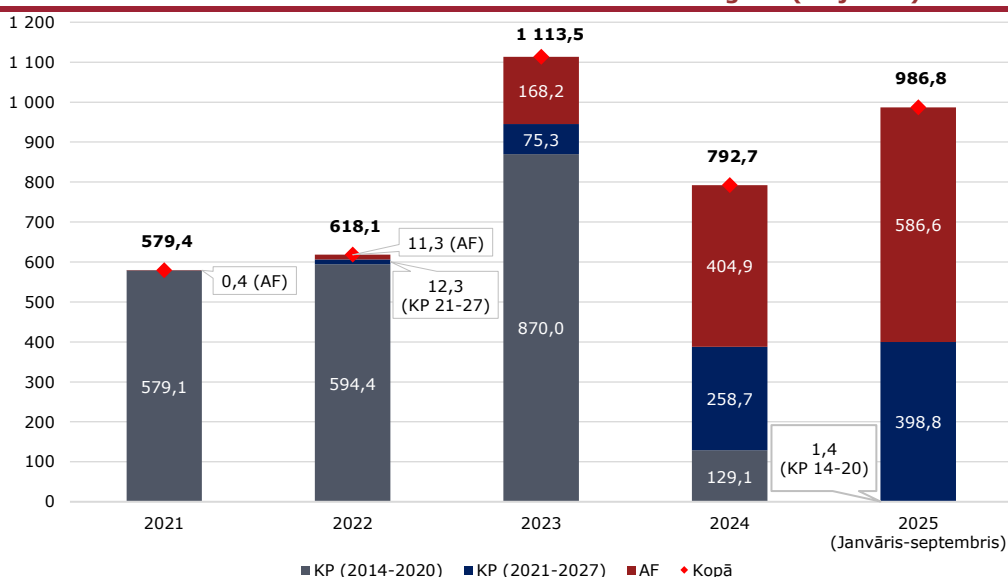
2021.-2027. gada plānošanas perioda Kohēzijas politikas ES fondu un Atvēršanas fonda valsts budžeta izdevumi

Pārskats par 2025. gada 3. ceturksni

Eiropas Savienības (ES) fondu finansējums ir nozīmīgs instruments Latvijas ekonomikas izaugsmes un investīciju veicināšanai, īpaši lēnākas izaugsmes un ārējo izaicinājumu apstākļos. Tāpēc ir būtiski nodrošināt savlaicīgu un efektīvu 2021.-2027. gada plānošanas perioda Kohēzijas politikas (KP) ES fondu¹ un Atvēršanas un noturības mehānisma (ANM) ietvaros piešķirtā Atvēršanas fonda (AF) investīciju progresu, lai maksimāli izmantotu pieejamo finansējumu. AF projektu savlaicīga īstenošana ir īpaši svarīga, jo Eiropas Komisija (EK) ir noteikusi termiņu AF plāna reformu un investīciju mērķu sasniegšanai līdz 2026. gada 31. augustam.

2021.-2027. gada plānošanas perioda pirmajos divos gados Kohēzijas politikas fondu un Atvēršanas fonda valsts budžeta izdevumu apjoms bija salīdzinoši neliels – 2021. gadā tie bija 0,4 miljoni eiro, savukārt 2022. gadā – 23,7 miljoni eiro. Šis laika posms raksturojams kā sagatavošanās fāze, kurā tika veikti priekšdarbi fondu ieguldījumu mehānismu izveidei. Vienlaikus aktīvi turpinājās 2014.-2020. gada plānošanas perioda projektu ieviešana un attiecīgi maksājumi no valsts budžeta par investīciju izdevumiem, to attiecināmības termiņā līdz 2023. gada beigām². 2023. gadā fondu projektiem izdevumi ievērojami pieauga, sasniedzot 243,5 miljonus eiro. No tiem 75,3 miljoni eiro tika novirzīti KP fondu projektiem un 168,2 miljoni eiro – AF projektiem. 2024. gadā izdevumi fondu projektiem sasniedza 663,6 miljonus eiro – to veidoja izdevumi 258,7 miljonu eiro apmērā KP fondu projektiem un 404,9 miljoni eiro AF projektiem. 2024. gadā jaunu projektu ieviešana saskarās ar būtiskiem izaicinājumiem – iepirkumi bez rezultāta, līgumu pagarinājumi, kā arī ES fondu plānoto ieguldījumu pārstrukturēšana ģeopolitisko izmaiņu ietekmē.

2014.-2020. gada un 2021.-2027. gada plānošanas perioda Kohēzijas politikas fondu un Atvēršanas fonda valsts budžeta* izdevumu dinamika 2021.-2025. gadā (milj. eiro)

Avots: FM³

*ES fondu finansējums un valsts budžeta līdzfinansējums.

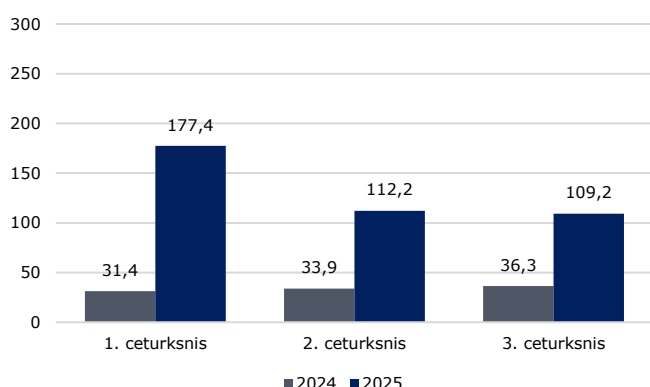
¹ Kohēzijas politikas fondu valsts budžeta izdevumi ietver Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF), Eiropas Sociālā fonda plus (ESF+), Kohēzijas fonda (KF), Taisnīgas pārkārtošanās fonda (TPF), kā arī tehniskās palīdzības izdevumus.

² Budžeta izdevumi 2014.-2020. gada ES fondu programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 2021. gadā – 579,1 miljons eiro, 2022. gadā – 594,4 miljoni eiro, 2023. gadā – 870,0 miljoni eiro.

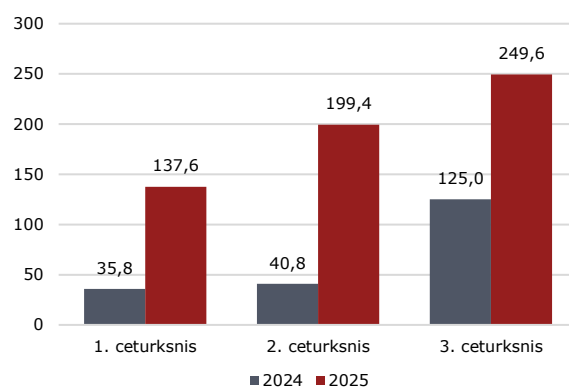
³ Ieviešanas progress, mērķi un izpilde (ESfondi.lv)

Veidojot 2025. gada valsts budžetu, KP fondu izdevumi tika prognozēti 740,9 miljonu eiro apmērā un AF izdevumi 740,6 miljonu eiro apmērā – kopā 1 481,5 miljoni eiro⁴. Latvijas Fiskāli strukturālā plāna 2025.-2028. gadam 2025. gada Progresā ziņojuma izstrādes laikā KP fondu izdevumu prognoze tika samazināta līdz 534,6 miljoniem eiro, toties AF izdevumi tika prognozēti lielāki – 823,5 miljonu eiro apmērā⁵. Šobrīd aktuālā prognoze liecina, ka KP fondu izdevumi sagaidāmi nedaudz lielāki nekā prognozēts pavasarī – 594,7 miljoni eiro, bet AF izdevumi nedaudz mazāki – 806,0 miljoni eiro⁶. **2025. gada trīs ceturkšņos faktiskie izdevumi veido 985,4 miljonus eiro, no tā KP fondu izdevumi veido 398,8 miljonus eiro, bet AF izdevumi veido 586,6 miljonus eiro.**

2021.-2027. gada plānošanas perioda Kohēzijas politikas fondu valsts budžeta* ikmēneša izdevumu dinamika 2024. un 2025. gada trīs ceturkšņos (milj. eiro)

Atvērto fondu valsts budžeta* ikmēneša izdevumu dinamika 2024. un 2025. gada trīs ceturkšņos (milj. eiro)

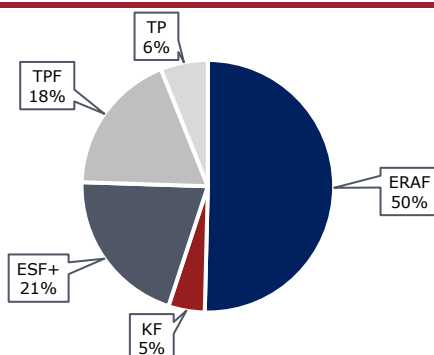

Avots: FM⁷

*ES fondu finansējums un valsts budžeta līdzfinansējums.

2025. gada 3. ceturksnī KP fondu un AF valsts budžeta izdevumu apjoms ir ievērojami pieaudzis, salīdzinot ar 2024. gada 3. ceturksni. KP fondu izdevumu apjoms 2024. gada 3. ceturksnī bija salīdzinoši neliels (36,3 milj. eiro), toties 2025. gada 3. ceturksnī KP fondu izdevumi ir pieauguši trīs reizes, sasniedzot 109,2 miljonus eiro. Arī AF izdevumos ir vērojams būtisks pieaugums - 2025. gada 3. ceturkšņa izdevumi (249,6 milj. eiro) ir pieauguši divas reizes salīdzinājumā ar 2024. gada 3. ceturksni (125,0 milj. eiro). Šī dinamika liecina par intensīvākām fondu investīcijām, kas ir pozitīvi vērtējams.

2021.-2027. gada plānošanas perioda Kohēzijas politikas fondu valsts budžeta* izdevumu īpatsvars pa fondiem 2025. gada 3. ceturksnī (%)

Avots: FM⁸

*ES fondu finansējums un valsts budžeta līdzfinansējums.

ERAF - Eiropas Reģionālās attīstības fonds; ESF+ - Eiropas Sociālais fonds plus; KF - Kohēzijas fonds; TPF - Taisnīgas pārkārtošanās fonds; TP - tehniskā palīdzība.

⁴ Likuma "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" paskaidrojumi, 5.2. Eiropas Savienības politiku instrumentu un citu ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu plānošana valsts budžetā

⁵ Informatīvais ziņojums par Eiropas Savienības fondu un Atvērto fondu valsts budžeta plāna ieviešanas statusu 2025. gada februārī-martā

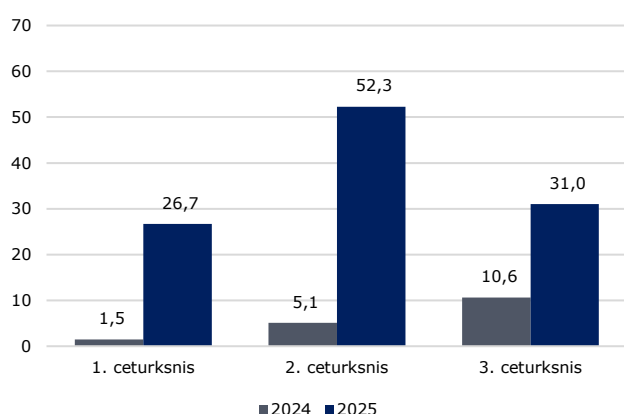
⁶ Informatīvais ziņojums par Finanšu ministrijas pārziņā esošo ES fondu un ārvalstu finanšu palīdzības aktualitātēm līdz 2025. gada oktobrim

⁷ Ieviešanas progress, mērķi un izpilde (ESfondi.lv)

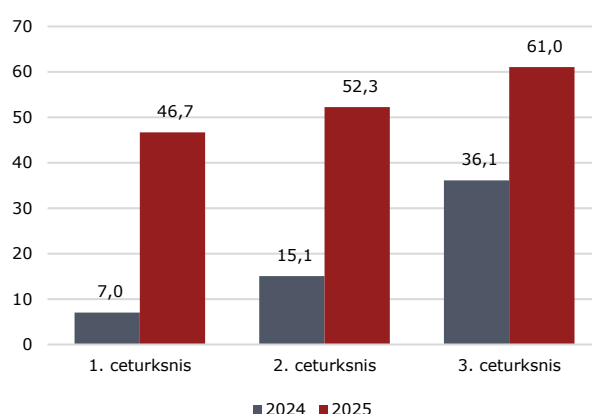
⁸ Ieviešanas progress, mērķi un izpilde (ESfondi.lv)

Šī gada 3. ceturksnī pusi Kohēzijas politikas fondu izdevumu veidoja izdevumi Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) projektiem (50%). ERAF ir būtiska nozīme infrastruktūras attīstībā, uzņēmējdarbības stiprināšanā un reģionālās attīstības pasākumu īstenošanā. Kohēzijas fonda (KF) izdevumi veidoja 5% no kopējiem Kohēzijas politikas izdevumiem. KF galvenokārt tiek izmantots lielu infrastruktūras projektu realizācijai vides aizsardzības un transporta jomā. Eiropas Sociālais fonds plus (ESF+) veidoja 21% no KP fondu izdevumiem. ESF+ projekti ir orientēti uz nodarbinātības, sociālās iekļaušanas, izglītības un cilvēkkapitāla attīstības jomām. Taisnīgas pārkārtošanās fonds (TPF) un tehniskā palīdzība veido attiecīgi 18% un 6% no kopējiem KP fondu izdevumiem. TPF atbalsta pāreju uz klimatneitrālu ekonomiku. Savukārt tehniskās palīdzības izdevumi atbalsta fondu pārvaldības kapacitātes stiprināšanu, tai skaitā projektu plānošanu, administrēšanu un uzraudzību.

2021.-2027. gada plānošanas perioda Kohēzijas politikas fondu ikmēneša pamatbudžeta kapitālo izdevumu dinamika 2024. un 2025. gada trīs ceturkšņos (milj. eiro)

Atveseļošanas fonda ikmēneša pamatbudžeta kapitālo izdevumu dinamika 2024. un 2025. gada trīs ceturkšņos (milj. eiro)

Avots: Valsts kases dati⁹, FDP aprēķini

Kapitālie izdevumi ir nozīmīgs ekonomiskās izaugsmes virzītājspēks, jo tie veicina infrastruktūras attīstību, produktivitātes pieaugumu, enerģētisko drošību un ilgtspējīgu attīstību. Šo investīciju veicināšanā būtiska loma ir gan Atveseļošanas fondam, gan Kohēzijas politikas fondiem. 2025. gada 3. ceturksnī KP fondu izdevumi sasniedza 109,2 miljonus eiro, no kuriem 28% jeb 31,0 miljons eiro bija pamatbudžeta kapitālie izdevumi. 2024. gada 3. ceturksnī bija vērojams līdzīgs pamatbudžeta kapitālo izdevumu īpatsvars (29%). 2025. gada 3. ceturksnī no AF kopējiem izdevumiem 249,6 miljonu eiro apmērā 24% jeb 61,0 miljons eiro bija pamatbudžeta kapitālie izdevumi. Gadu iepriekš attiecīgajā periodā šis īpatsvars bija nedaudz lielāks - 29%.

2021.-2027. gada plānošanas periodā pieejamais ES finansējums KP fondu projektu īstenošanai ir 4,4 miljardi eiro (t.sk. nesadalītais elastības finansējums) un AF ir pieejams finansējums 1,97 miljardi eiro¹⁰. No EK jau ir saņemti KP fondu maksājumi 513,8 miljonu eiro apmērā jeb 11,7% no piešķiruma¹¹. Šī gada maijā tika saņemts trešais AF maksājums 293,3 miljonu eiro apmērā¹². Līdz ar to AF fonda maksājumi kopā ir saņemti 1,1 miljarda eiro apmērā jeb 55,6% no piešķiruma. Līdz 2025. gada beigām plānots iesniegt EK nākošā maksājuma pieprasījumu par 302,1 miljonu eiro. Atlikušo maksājumu 572,8 miljonu eiro apmērā plānots pieprasīt 2026. gadā.

ES fondu investīcijas nozīmīgi veicina Latvijas ekonomikas izaugsmi - pēc FM novērtējuma, 2024. gadā IKP ar ES fondu atbalstu bija par 10,7% augstāks nekā scenārijā bez ES fondu (ieskaitot lauksaimniecības fondus) finansējuma¹³.

⁹ Valsts budžeta izpilde pa iestādēm, budžeta programmām/apakšprogrammām un klasifikācijās

¹⁰ Likuma "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" paskaidrojumi, 5.2. Eiropas Savienības politiku instrumentu un citu ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu plānošana valsts budžetā

¹¹ Valsts kase. Saņemtie līdzekļi no EK 2021.-2027. gada plānošanas periods 25.06.2025.

¹² Latvija saņem trešo Atveseļošanas fonda maksājumu 293 miljonu eiro apmērā (FM).

¹³ Jāatzīmē, ka minētā ietekme atspoguļo ES fondu kumulatīvo ietekmi uz IKP līmeni, ņemot vērā visus līdz 2024. gadam (ieskaitot) ieguldītos ES fondu līdzekļus.